

Araştırma Makalesi • Research Article

Uzaktan Eğitimde Etik Kodlar

Ethical Codes in Distance Education

Cemal Tatlı *, Bülent Uğur Koca **

Öz: Eğitim uygulamalarının her aşamasında etik kodların göz önünde bulundurularak planlama ve uygulamaların yapılması eğitimin niteliğini arttırmaktadır. Araştırmada bir eğitmenin/öğretmenin uzaktan eğitimde ders tasarımı sürecinde, ders içeriği oluşturmada, öğrenme-öğretme durumlarında ve ölçme ve değerlendirme süreçlerinde dikkat etmesi gereken etik kodların belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim araştırma deseni kullanılmıştır. Bu doğrultuda farklı anabilim dallarında çalışan uzaktan eğitimle ders yürütme deneyimine sahip 17 öğretim elemanı ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde elde edilen veriler içerik analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Analiz sürecinde görüşme soruları tema olarak kabul edilmiştir. Araştırma çerçevesinde öncelikle elde edilen verilerden kavramlar belirlenmiş, ardından benzeşen kavramlar yorumlanarak kategoriler oluşturulmuştur. Bu çerçevede ders tasarımı teması altında belirlenen kodlar çerçevesinde tasarım, erişim, etkileşim ve öğrenci özellikleri olmak üzere dört kategori oluşturulmuştur. Ders içeriği oluşturma temasında bilimsellik, yansızlık/tarafsızlık ve telif hakları olmak üzere üç kategori oluşturulmuştur. Öğrenme-öğretme durumları teması altında eğitmen davranışları ve nitelik kategorileri oluşturulmuştur. Ölçme ve değerlendirme teması altında ise yönerge hazırlama, geri bildirim, güncellik, öğrenciye uygunluk, güvenilirlik ve geçerlilik kategorileri oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda belirlenen etik kodların uzaktan eğitim planlayıcı ve uygulayıcılarına eğitim uygulamalarında yol göstereceği olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın Etik Kurul Raporu; Muş Alparslan Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 02.01.2023 tarih, 01 nolu toplantı sayısı ve 56 nolu kararıyla alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Uzaktan Öğrenme, Etik, Etik Kod, Etik İlkeler

Abstract: The consideration of ethical codes in the planning and implementation of educational practices at every stage enhances the quality of education. The aim of this study was to identify the ethical codes that educators/teachers should pay attention to in the process of designing lessons, creating lesson content, teaching and learning situations, and assessment and evaluation processes in online education. The phenomenological research design, which is one of the qualitative research methods, was used in this study. In this context, interviews were conducted with 17 instructors who have experience in online teaching in different disciplines. The data obtained from the interviews were analyzed using content analysis method. The interview questions were considered as themes in the analysis process. In the research framework, first the concepts were identified from the obtained data, and then categories were created by interpreting similar concepts. Accordingly, four categories

* Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
ORCID: 0000-0002-3261-394X c.tatli@alparslan.edu.tr (Sorumlu yazar)

** Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
ORCID: 0000-0001-8908-7525 bu.koca@alparslan.edu.tr

Cite as/ Atıf: Tatlı, C. & Koca, B. U. (2023). Uzaktan eğitimde etik kodlar. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 199-214. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1227621>

Received/Geliş: 31 December/Aralık

Accepted/Kabul: 92 March/Mart 2023

Published/Yayın: 30 April/Nisan 2023

were created under the theme of lesson design, which are design, accessibility, interaction, and student characteristics. Three categories were created under the theme of lesson content creation, which are scientificity, impartiality/neutralty, and copyright. Under the theme of teaching and learning situations, instructor behaviors and qualifications categories were created. Under the theme of assessment and evaluation, directive preparation, feedback, relevance to students, reliability, and validity categories were created. It is believed that the identified ethical codes will guide educators and practitioners in their educational practices in online education. The Ethics Committee Report of the Research was obtained from Muş Alparslan University, Scientific Research and Publication Ethics Committee, with the decision number 56 of meeting number 01 on January 02, 2023.

Keywords: Distance Education, Distance Learning, Ethics, Code of Ethics, Ethical Principles

Giriş

Genel anlamıyla etik, bireyin yapması gereken davranışlarla ilgili bir kavramdır (Schultz, 2005). Etik sözcüğü üzerine yapılan etimolojik araştırmalar kelimenin aslının Yunancadan geldiğini göstermektedir. Antik Yunan'da "ethos" sözcüğünden türemiş olan etik, toplumsallıkla ve toplu yaşamla ilgili standartlara işaret eder (Gammel 2008; McGavin, 2013). Bu bağlamda etik sözcüğünün örgütsel davranış ilkeleri ve evrensel ilkeler gibi genel kaynaklardan beslenen ilkeler ve kurallar ile ilgili olduğu söylenebilir (Diffen, 2018). Bireylerin ahlaki tutumlarının altında yatan sebepleri irdeleyen etik, ahlaki tanımlamaları ve ahlaki yargıları analiz eden bir araştırma alanıdır (Nutall, 2011). Bir başka ifadeyle etik "doğru" ve "yanlış"ın, "iyi" ve "kötü" nün teorisidir (Billington, 2011). Bu sebeple etik, karşılaştığı olaylar karşısında "ne yapmalıyım?", "bu yaptığım doğru mu?" sorularını soran herkesle ilgili bir kavramdır. Aynı şekilde etik, başkaları hakkında yargıda bulunan başka insanların eylemlerini öven veya kınayan her bir bireyle ilgili bir kavramdır. Bu çerçevede bütün insan ilişkilerinin değerden bağımsız olmadığı ve etik yargılar içerdiği söylenebilir (Haynes, 2014). Rawls (1971) etiği iyi yaşamı belirlemeyi amaçlayan, ahlaki kurallar bilimi şeklinde ele almıştır. Lawler'e (2000) göre ise etik, insanlar için olması gerekenlerle ilgili sınırları belirlerken aynı zamanda diğer insanlarla ilişkileri yönetme konusunda davranış standartlarını belirlemektedir. Bireylerin değer yargıları veya çıkarları çatıştığında etik sorunlar devreye girmekte, herkes için geçerli etik ilkelere gereksinim duyulmaktadır (Schultz, 2005). Eğitimin ahlaki iyiliği ve etik ilkeleri gelecek nesillere ulaştırmak gibi bir görev üstlendiği söylenebilir. Bundan dolayı eğitim kurumlarındaki öğretmenler ve yöneticilerin etik kaygılarının olması kaçınılmazdır. Bu bağlamda öğretmen ve yöneticiler söz konusu sorunlarla kuşanmış öğrencilerin yani gelecek kuşağın eğitiminin ahlâki iyiliğini ve sorumluluğunu üstlenmiştir (Haynes, 2014).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 yılında Covid-19 virüsü sebebiyle ilan edilen pandemi alarmı, zorunlu olarak eğitim alanında bazı önlemlerin alınmasını gerekli kılmıştır (Kahraman, 2020). 194 ülkede okulların kapatılması ve yüz yüze eğitimin uzun bir süre kesintiye uğraması, uzaktan eğitim konusunda farkındalığın artmasını beraberinde getirmiştir. Bu süreçte öğrenci-öğretmen, okul/üniversite bağı sürdürülmeye çalışılmış ve uzaktan eğitim uygulamalarının kullanımı hızla artmıştır. Bu süreç yüksek öğretimde öğrencilerin teknoloji kullanımına olumlu yönde etki etmiş ve onların becerilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Levent ve Şallı, 2022). Özellikle eğitimde materyal kullanımı ve farklı yöntemlerin geliştirilmesinin ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermiştir. Ayrıca bu dönemin, okulların teknik yapısının gelişmesine de önemli katkıları olmuştur. Daha önce zorunlu olmadığı için uzaktan eğitime yabancı olan öğretmenlerin birçoğu, bu süreçte dijital ortamları tanımış, uygulamaları öğrenmiş ve bu doğrultuda eğitim deneyimlerini artırmıştır. Söz konusu bu olumlu gelişmelerin yanı sıra yaşanan olağandışı süreç belli sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle internet erişimi, devamlılığın sağlanması, bilgi iletişim teknolojilerine (BİT) erişim- kullanım, eğitim sisteminde mevcut eşitsizliklerin artma olasılığı, ebeveyn eğitim seviyesi düşük olan öğrencilerin durumu ve yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime zorunlu gerçekleşen hızlı geçiş, vb. karşılaşılan problemlerin başlıcaları arasında sayılmaktadır (Aydın, Karasu ve Ülger, 2021).

Çin'de başlayan ve tüm dünyaya hızla yayılan COVID-19 salgını, eğitim alanını derinden etkilemiştir (Aydın, Karasu ve Ülger, 2021). Dünyayı etkisi altına alan pandemi, özellikle uzaktan eğitim konusundaki yetersizlikleri gün yüzüne çıkarmıştır. Bu yetersizlikler, eğitsel dijital dökümanlar,

kaynak eksikliği, erişim ve bağlantı problemleri, destekleyici ortamlar ve ihtiyaçlar arasındaki dengesiz dağılım gibi faktörlerde kendini göstermiştir (Schleicher, 2020). Yaşanan bu olağanüstü duruma eğitim ortamlarında karşılaşılan yetersizlikler eklenince her sosyal yapıda olduğu gibi uzaktan eğitim uygulamalarında da bazı etik sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunlardan kaynaklı bireyler, uzaktan eğitim ortamlarında etik olmayan davranışlar sergileyebilmektedir. Uzaktan eğitimde yüz yüze eğitim ortamlarında olduğu gibi etkileşim gerçekleşmediğinden, bilgi teknolojilerinin etik sınırları aşacak bir şekilde kullanılması kolaylaşmıştır. Bu çerçevede uzaktan eğitimde yaşanan etik sorunların başında intihal, başkalarına saygısız davranma, yıkıcı davranışlar, kopya çekme ve çevrimiçi kaynakların bilinçsiz kullanımı gibi hususlar gelmektedir (Simonson, 2012). Karşılaşılan sorunlar başta eğitimciler olmak üzere idarecileri, aileleri ve öğrencileri uzaktan eğitimde etik ile ilgili bazı sorunları acilen gündeme alınmalarını gerekli kılmıştır (Levinson ve Edmond, 2020).

Ülkenin kalkınmışlığı, ailenin ekonomik yeterliliği, öğrencilerin yaş dağılımı vb. faktörler, öğrencilerin uzaktan eğitime ulaşma imkanlarında farklılığa yol açmıştır (García ve Weiss, 2020). PISA veritabanı ve OECD (2019) verilerinden elde edilen sonuçlara göre dijital medyalara sahip olan öğrencilerle diğer öğrenciler arasında ciddi bir ayrım ortaya çıkmıştır. Bu durumun bir benzeri okullarda yaşanmış, teknolojik donanıma sahip olan ve bu donanımdan yoksun olan okullar arasındaki “dijital uçurum” belirginleşmiştir. Bu sorun zorunlu olarak eğitimde fırsat eşitsizliği tartışmalarını gündeme getirmiştir (Emin ve Altunel, 2021). Anne babanın süreç hakkındaki yetersiz bilgisinin yanında, dijital teknoloji ve internete erişim sıkıntısı bazı öğrencilerin süreçten etkin bir şekilde faydalanmasını engellemiştir (UNESCO, 2020). Bu süreçte ailesi tarafından desteklenen, öğrenme güdüsü yüksek öğrenciler, alternatif öğrenme yollarını değerlendirmede başarılı ve avantaj sahibi olmuştur. Bu imkanlara sahip olmayan öğrenciler ise olumsuzluklara karşı direnmenin yollarını aramıştır (Schleicher, 2020). Söz konusu bu durum öğrencileri süreç içerisinde karşılaştıkları olumsuz durumları telafi etmek adına bireysel, kültürel, fiziksel ve dilsel sınırların dışına çıkmaya ve etik olmayan davranışlar sergilemeye itmiştir.

Uzaktan eğitim, internetin doğasında var olan riskleri beraberinde getirmektedir (Karakuş Yılmaz ve Aksoy, 2020). Uzaktan eğitimde yaşanan etik problemler; sosyal, kültürel ve kurumsal koşulların değişmesiyle birlikte farklı görünüşler kazanmaktadır. Uzaktan eğitimde internetin doğru bir şekilde kullanılmaması, karşılaşılan önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Koç, 2020). Bu bağlamda en başta bireyin mahremiyeti olmak üzere arzu edilmeyen görsel ve işitsel içeriklere maruz kalınması, çevrimiçi kaynakların ölçsüz kullanımı vb. etik sorunlar uzaktan eğitim sürecini olumsuz yönde etkilemektedir (Lawler, 2000).

Türkiye’de uzaktan eğitimde etik üzerine çeşitli araştırmalar (Köksal, 2013; Yılmaz ve Aksoy 2020) yapılmış ve Millî Eğitim Bakanlığı ve YÖK tarafından bazı önlemler (EBA, 2020a; YÖKAK, 2020) alınmıştır. Uzaktan eğitimde yaşanan etik sorunları kapsamlı olarak ortaya koyan araştırma ve önlemlerin yetersiz olduğu söylenebilir. Sonuç olarak uzaktan eğitimde etik problemlerle ilgili çalışmalarda ağırlıklı olarak belli başlı konuların ele alındığı ve bunların uygulama yönelik olduğu görülmüştür.

Uzaktan eğitimde hem planlayıcı hem de uygulayıcı konumunda olan öğretmenler karşılaşılan etik ihlallerin en aza indirgenmesi için kendilerini sorgulamaları önemlidir. Bu bağlamda uzaktan eğitimde karşılaşılan etik problemlerin ne kadarının planlayıcı ve uygulayıcılar tarafından giderilebileceği sorusu sorulmalı ve bu sorunsal üzerinden gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmada, yalnızca uzaktan eğitimde pratikte karşılaşılan etik sorunların çalışılmasının yeterli olmadığı, uygulamadaki sorunları en aza indirmek için sorunun teorik çerçevesinin de çizilmesi gerektiği düşüncesinden hareket edilmiştir. Bu çerçevede uzaktan eğitim uygulamalarının tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanmasının her aşamasında göz önünde bulundurulması gereken etik ilkelerin belirlenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda araştırmanın genel amacı uzaktan eğitim planlayıcı ve uygulayıcılarının dikkate alması gereken etik kodları ortaya çıkarmaktır.

Genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1.Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde ders tasarımı hazırlarken dikkat etmesi gereken etik hususlar nelerdir.

2.Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde ders içeriği oluştururken göz önünde bulundurması gereken etik hususlar nelerdir.

3.Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde öğrenme-öğretme durumlarında dikkat etmesi gereken etik hususlar nelerdir.

4.Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat etmesi gereken etik hususlar nelerdir.

1. Yöntem

Araştırmada, nitel araştırma yönteminin araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim araştırma deseni kullanılmıştır. Olgu bilim araştırma deseni, olgularla ilgili deneyimlerin ayrıntılı bir şekilde ele alındığı ve incelenmeye tabi tutulduğu bir araştırma desendir (Patton, 2014). Creswell'e (2014) göre bu desen önemli iki amaca hizmet eder. Bunlar birincisi katılımcıların algılarını anlamaya dönük araştırma yaparak deneyimlerini belirlemektir. İkincisi ise olguya dair deneyim ve algının oluşturduğu çevreyi analiz etmeye çalışmaktır.

Olgubilim araştırma deseni, ilgili konunun farkında olunan fakat konunun detayları hakkında fazla bilgiye sahip olunmayan olgulara dayanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bilgiler ışığında araştırmada uzaktan eğitim uygulamalarının tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanmasının her aşamasında göz önünde bulundurulması gereken detaylı bir şekilde etik ilkelerin belirlenmesi üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda konu hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olmak adına araştırmanın amacı doğrultusunda uzaktan eğitim deneyimi olan öğretim elemanlarıyla görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmede uzaktan eğitim planlayıcı ve uygulayıcılarının eğitim öğretim programlarında dikkate alınması gereken etik kodların belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın Etik Kurul Raporu; Muş Alparslan Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 02.01.2023 tarih, 01 nolu toplantı sayısı ve 56 nolu kararıyla alınmıştır.

1.1.Çalışma Grubu

Araştırmanın verileri, Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde çalışan 17 öğretim elemanından 2022-2023 eğitim öğretim yılında toplanmıştır. Araştırmada amaçsal örneklem türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda farklı anabilim dallarında çalışan uzaktan eğitimle ders yürütme deneyimine sahip öğretim elemanları araştırmaya dahil edilmiştir. Bu çerçevede araştırmaya eğitimin felsefi, sosyal ve tarihi temelleri, sosyal bilgiler eğitimi, rehberlik ve psikolojik danışma, matematik eğitimi, sınıf eğitimi, okul öncesi eğitimi, Türkçe eğitimi alanlarından ikişer; eğitim yönetimi, eğitim programları ve öğretim, eğitimde ölçme ve değerlendirme anabilim dallarından ise birer öğretim elemanı dahil edilmiştir. Katılımcılardan beşi (%29) kadın, 12'si (%71) ise erkektir.

1.2.Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amaçları doğrultusunda araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış bir görüşme taslak formu hazırlanmıştır. Bu taslak form için iki uzman görüşü alınmıştır. Uzman değerlendirmeleri sonucunda formun içeriğinde uzmanların önerdiği gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanan görüşme formu dört sorudan oluşturulmuştur. Bu şekilde form nihai halini almıştır. Görüşmelerin bir kısmı yüz yüze bir kısmı ise video konferans üzerinden yapılmıştır. Görüşmelerden önce araştırma hakkında ilgili öğretim elemanlarına bilgi verilmiştir. Yapılacak görüşmenin kayıt altına alınacağına dair katılımcının izni alınmıştır. Katılımcıların her biriyle ortalama 15 dakikalık görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun nihai halinde aşağıdaki sorular yer almaktadır:

1-Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde ders tasarımı hazırlarken dikkat etmesi gereken etik kodlar nelerdir.

2-Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde ders içeriği oluştururken göz önünde bulundurması gereken etik kodlar nelerdir.

3-Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde öğrenme-öğretme durumlarında (öğretim yöntem, model ve stratejileri, sınıf yönetimi, teknoloji ve materyal kullanımı vb.) dikkat etmesi gereken etik kodlar nelerdir.

4-Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimin ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkat etmesi gereken etik kodlar nelerdir?

1.3.Verilerin Analizi

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerin kayıtları yazılı ortama geçirilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda birçok kez gözden geçirilmiş ve düzenlenmiştir. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar altında toplanır ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ardından anlaşılır bir şekilde düzenlenip yorumlanır (Neuman, 2012). Katılımcılardan elde edilen veriler iki uzman tarafından öncelikle kodlanmış ardından bu kodlar çerçevesinde kategorilere ulaşılmıştır.

Nitel araştırmalarda güvenilirlik ve geçerlilik konusunda inandırıcılık, tutarlılık, teyit edilebilirlik ve transfer edilebilirlik kavramları ve kriterleri ön plana çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İnanırıcılıkta araştırmacının bulduğu sonuçlara nasıl vardığını açık seçik ortaya koyması gereklidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bağlamda araştırmada yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler kayıt altına alınmış ve yazılı forma geçirilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak adına öncelikle veriler iki araştırmacı tarafında ayrı ayrı analiz edilmiştir. Analiz sürecinde görüşme sorularının her biri bir tema olarak kabul edilmiştir. Araştırma çerçevesinde öncelikle elde edilen verilerden kavramlar belirlenmiş, ardından benzeşen kavramlar yorumlanarak bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmanın veri analiz için herhangi bir program kullanılmamıştır. Araştırmanın güvenilirliği “tutarlılık” ve “teyit edilebilirlik” açısından başka bir araştırmacı tarafından analiz edildiğinde, benzer sonuçlara ulaşılması önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda nitel araştırma konusunda deneyimli başka bir araştırmacının kodlamalar yapmış olması ve yapılan bu kodlamaların karşılaştırılması ile güvenilirlik sağlanmıştır.

Araştırma verilerinin geçerlilik sağlamak için katılımcıların onayına başvurulmuştur. Düzenlenmiş katılımcı görüşleri yeniden katılımcılara gönderilmiş ve onayları alınmıştır. Ayrıca elde edilen kodlar ve oluşturulan kategoriler eğitim bilimleri alanında uzman iki öğretim elemanının görüşüne sunulmuş ve değerlendirmeleri alınmıştır. Değerlendirmeler ışığında gerekli düzenlemelere gidilmiştir. Nitel araştırmalarda dış geçerlilik (aktarılabirlik) araştırmanın sonuçlarının genellenebilmesi ile ilgilidir. Buna göre bir çalışmada ulaşılan sonuçlar benzer katılımcı ve ortamlardaki durumlara aktarılabirmedi (Houser, 2015). Aslında nitel çalışmalarda genelleme amacı pek güdülmemektedir Bununla beraber araştırmada aktarılabirliğin sağlanabilmesi için amaçlı örneklem, dahil etme/dışlama kriterleri, ortamın ayrıntılı tanıtımı ve katılımcıların ayrıntılı tanıtımı göz önünde bulundurulabilir (Başkale, 2016). Bu bağlamda araştırmada örneklemin seçimi (amaçlı örnekleme), katılımcıların sahip olduğu özellikler (eğitim bilimleri alanında uzman), katılımcıların çalışmaya dahil edilme kriterleri (uzaktan eğitim konusunda deneyime sahip olma) ve çalışmanın bağlamını (uzaktan eğitim) oluşturan ortam belirtilmiştir.

2. Bulgular

Araştırmaya katılan öğretim elemanları ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen verilerin içerik analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda belirlenen kod ve oluşturulan kategoriler ders tasarımı,

ders içeriği oluşturma, öğrenme-öğretme durumları ile ölçme ve değerlendirme olmak üzere dört tema altında ele alınmıştır.

2.1. Ders Tasarımı Teması

Bir eğitmenin uzaktan eğitimde ders tasarımı sürecinde dikkat etmesi gereken kimi etik durumlar söz konusudur. Bu durumları belirlemek amacıyla araştırmanın katılımcılarına “Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde ders tasarımı hazırlarken dikkat etmesi gereken etik kodlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir.

Ders tasarımı teması altında katılımcılardan elde edilen veriler analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda belirlenen kodlar çerçevesinde tasarım, erişim, etkileşim ve öğrenci özellikleri olmak üzere dört kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategori ve belirlenen kodlara ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Tasarım Kategorisine İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	f
Ders Tasarımı	Tasarım	Dersinin amaçlarına uygun öğrenme etkinlikleri tasarlama	11
		Ders tasarımında çoklu öğrenme ilkelerini dikkate alma	8
		Ders tasarımında konu kazanımların türünü dikkate alma (ilgili kazanımın uzaktan eğitimle verilir verilmeyeceğini dikkate alma)	6
		Ders tasarlanırken uzaktan eğitimin temel ilkelerini dikkate alma.	13
		Dersin kazanımları çerçevesinde uygun strateji, yöntem ve tekniklerin kullanımına yönelik tasarım yapma	12
		Derslerin içeriğini öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde düzenleme	8
		Öğretim yöntemleri ile ders içeriğinin uyumunu dikkate alma	10
	Erişim	Ders tasarlanırken öğrencilerin erişim olanaklarını dikkate alma	14
		Tasarlanan dersin yer ve zaman açısından esnek olması	13
		Öğrencilerin sahip imkanlarının göz önünde bulundurularak onların uygun teknolojilerle derslere katılımına olanak sağlama	9
	Etkileşim	Öğrenci-öğrenci, öğrenci-içerik, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimlerinden uygun olanı tercih etme	7
		Sosyal etkileşimi sağlayarak aidiyet duygusunu hissettirebilme	13
		Öğrencinin sistemle (yönetim, öğrenci işleri vb.) iletişimine katkıda bulunmak adına sistem-öğrenci etkileşimini sağlama	4
		Derslerin içeriğini öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde düzenleme	5
		Öğrencinin uyum içinde işbirlikli çalışmasına olanak tanıma	10
		Uzaktan eğitim öğrencilerinin özelliklerini (genel özellikleri, spesifik karakteristikleri, öğrenme biçimleri) dikkate alma	13
		Öğrencinin teknoloji kullanım öz yeterliliğini dikkate alma	11
	Öğrenci özellikleri	Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerini dikkate alma	10
		Ders tasarımında öğrencinin kendi başına öğrenebilmesini dikkate alma	7
		Uzaktan eğitimde öğrenci doyumunu gözetme	5

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların tasarım kategorisinde, uygun öğrenme etkinliklerinin tasarlanması, çoklu öğrenme ilkelerini dikkate alınması, konu kazanımlarının türünün göz önünde bulundurulması, uzaktan eğitimin temel ilkelerini dikkate alınması, uygun strateji, yöntem ve tekniklerin kullanımına yönelik tasarımların yapılması, derslerin içeriğini öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde düzenlemesi ve öğretim yöntemleri ile ders içeriğinin uyumunun sağlanması görüşleri ortaya çıkmıştır.

Erişim kategorisinde öğrencilerin erişim olanaklarının dikkate alınması, yer ve zaman açısından tasarlanan dersin esnek olması ve öğrencilerin sahip olduğu uygun teknolojilerle derse katılmalarına olanak sağlanması durumları belirlenmiştir. Etkileşim kategorisinde katılımcıların, uygun etkileşimlerin tercih edilmesi, aidiyet duygusunun hissettirilmesi, sistem-öğrenci etkileşiminin sağlanması, öğrencinin

uyum içinde işbirlikli çalışmasına olanak tanınması ve öğrencinin sosyal doyumunun dikkate alınması şeklinde görüşler ifade edilmiştir. Öğrenci özellikleri kategorisinde ise öğrencilerin özelliklerinin dikkate alınması, öğrencinin teknoloji kullanım durumları ve dijital okuryazarlık düzeylerinin göz önünde bulundurulması, öğrencinin sosyal doyumunu gözetme ve öğrencinin bireysel öğrenebilmesine olanak tanıma görüşleri ortaya çıkmıştır.

2.2.Ders İçeriği Oluşturma Teması

Bir eğitmenin uzaktan eğitimde ders içeriği oluşturmada göz önünde bulundurması gereken bazı etik hususlar ön plana çıkmaktadır. Bu hususları ortaya koymak amacıyla araştırmanın katılımcılarına “Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde ders içeriği oluştururken göz önünde bulundurması gereken etik kodlar nelerdir?” sorusu sorulmuştur.

Ders içeriği oluşturma teması altında katılımcılardan elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan kodlar çerçevesinde bilimsellik, yansızlık/tarafsızlık ve telif hakları kategorileri oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler ve belirlenen kodlara ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Ders İçeriği Oluşturma Temasına İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	f
Ders İçeriği Oluşturma	Bilimsellik	Sunulan bilginin bilimsel olmasına özen gösterme	16
		Dersin içeriğindeki bilgilerin referanslarını belirtme	7
	Yansızlık /tarafsızlık	Ayrımcılık içeren ifadelerden kaçınma	14
		Herhangi bir kurum, kuruluşun ve ideolojinin propagandasından kaçınma	12
	Telif hakları	Ders içeriğinde sunulan bilgilerin üreticisinin maddi ve manevi yararlarını koruma hakkını gözetme	9
		Öğrencinin oluşturduğu bilgi, düşünce, ürünlerin kullanılmasında öğrenci hakkını gözetme	4

Tablo 2’de görüldüğü üzere ortaya çıkan üç kategoride öğrencilere sunulan içeriğin bilimsel olması, dersin içeriğindeki bilgilerin referanslarının belirtilmesi, ayrımcılık içeren ifadelerden kaçınılması, herhangi bir kurum, kuruluşun ve ideolojinin propagandasından kaçınılması, ders içeriklerinde yer alan bilgilerin üreticisinin haklarının gözetilmesi ve öğrencinin oluşturduğu bilgi, düşünce, ürünlerin kullanılmasında öğrenci hakkının gözetilmesi görüşleri ortaya çıkmıştır.

2.3.Öğrenme-Öğretme Durumları Teması

Bir eğitmenin uzaktan eğitimin öğrenme öğretme sürecinde dikkate alması gereken bazı etik konular söz konusudur. Bunu belirlemek amacıyla araştırmanın katılımcılarına “Sizce bir eğitmenin uzaktan eğitimde öğrenme-öğretme durumlarında dikkat etmesi gereken etik kodlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir.

Öğrenme-öğretme durumları teması altında katılımcılardan elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan kodlar çerçevesinde eğitmen davranışları ve nitelik kategorileri oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler ve belirlenen kodlara ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 3’te verilmiştir:

Tablo 3. Öğrenme-Öğretme Durumları Temasına İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	f
Öğrenme- Öğretme Durumları	Eğitmen Davranışları	Özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına göz önünde bulundurma	8
		Derste öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci arasındaki sosyal etkileşimi artırmaya özen gösterme.	13
		Uzaktan eğitimin ilkeleri ve temel felsefesine uygun eylemlerde bulunma	9
		Uzaktan eğitimde öğrencilerin mahremiyetine saygı gösterme	11
		Dönemin ilk dersinde dersin işlenişi ve sınıf kuralları hakkında öğrencileri bilgilendirme	3
		Öğrencinin kendini rahat hissedebilme ve düşüncelerini ifade edebilmesine fırsat tanıma	8
	Nitelik	Uzaktan eğitim ortamını etkili kullanma	14
		Ders saatini etkili ve verimli kullanma	13
		Strateji, yöntem ve teknikleri uyumlu şekilde çeşitlendirme	8

Tablo 3'te görüldüğü üzere öğretmen davranışları kategorisinde; uzaktan eğitimin ilkelerine uygun eylemlerde bulunma, öğrencilerin mahremiyetine saygı gösterme, sosyal etkileşimi artırmaya özen gösterme, gerekli hususlarda öğrencileri bilgilendirme, düşüncelerini rahatça ifade etmelerine fırsat sağlama ve özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçları konusunda duyarlı olma gibi hususlar belirlenmiştir. Nitelik kategorisinde ise; uzaktan eğitim ortamını ve ders saatini etkili kullanma, öğretim strateji yöntem ve tekniklerinin uyumuna ve çeşitliliğine özen göstererek ders saatinin verimliliğini artırma görüşleri ortaya çıkmıştır.

2.4. Ölçme ve Değerlendirme Teması

Araştırmanın katılımcılarına, uzaktan eğitimin ölçme ve değerlendirme sürecinde göz önünde bulundurması gereken etik hususları belirlemek amacıyla; “Sizce bir öğretmenin uzaktan eğitimin ölçme değerlendirme sürecinde dikkat etmesi gereken etik kodlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir.

Ölçme ve değerlendirme teması altında katılımcılardan elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan kodlar çerçevesinde yönerge hazırlama, geri bildirim, güncellik, öğrenciye uygunluk, güvenilirlik ve geçerlilik kategorileri oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler ve belirlenen kodlara ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4. Ölçme ve Değerlendirme Temasına İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	f
Ölçme ve Değerlendirme	Yönerge hazırlama	Öğrencilerin ölçme ve değerlendirme durumlarına yönelik ayrıntılı bilgi verme	7
		Kullanılacak ölçme ve değerlendirme araçları hakkında detaylı bilgiler sunma	6
	Geribildirim	Kullanılacak ölçme ve değerlendirme araçları hakkında detaylı bilgiler sunma	6
		Değerlendirme sürecinde öğrencilere çalışma (ödev, sınav, proje) etkili ve zamanlı geri dönüşte bulunma	14
		Yapılan ölçme ve değerlendirmelerle öğrencilerin kendi öğrenmeleri hakkında fikir sahibi olmalarını sağlama.	13
		Uzaktan eğitime uygun alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma	9
	Güncellik	Ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılan ölçme araçlarını düzenli olarak güncelleme	7

	Uzaktan eğitimin yapısına uygun dijital ölçme ve değerlendirme araçları kullanma	6
Öğrenciye Uygunluk	Engelli bireylerin durumlarına uygun ölçme ve değerlendirme araçları kullanma	6
	Öğrencilerin iş yüklerini göz önünde bulundurarak ölçme ve değerlendirme etkinlikleri hazırlama	12
Güvenirlilik ve geçerlik	Öğrencilerin ölçme ve değerlendirme sürecinde, karşılaşılabilecek suistimallere yönelik önlem alma	8
	Kullanılan ölçme ve değerlendirme araçlarının güvenirliliği ve geçerliliğini sağlama	11

Tablo 4'te görüldüğü gibi katılımcıların yönerge hazırlama kategorisinde yapılacak ölçme ve değerlendirme ile bu süreçte kullanılacak ölçme araçları hakkında detaylı bilgi verme ön plana çıkmıştır. Geribildirim kategorisinde etkili ve zamanlı dönütte bulunma ve öğrencilerin kendi öğrenmeleri hakkında fikir sahibi olmalarını sağlama görüşleri ortaya çıkmıştır. Güncellik kategorisinde alternatif yöntemler kullanma, ölçme araçlarını düzenli olarak güncelleme ve uygun dijital ölçme ve değerlendirme araçları kullanma görüşleri öne çıkmıştır. Öğrenciye uygunluk kategorisinde öğrencilerin iş yükleri ve engelli bireylerin durumlarının göz önünde bulundurulmasının üzerinde durulmuştur. Güvenirlilik ve geçerlik kategorisinde ise karşılaşılabilecek suistimallere yönelik önlem alma ve ölçme ve güvenilir ve geçerli değerlendirme araçları kullanma görüşleri ön plana çıkmıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Toplumsal bir varlık olan insanın karşılaştığı olgu ve olayları etikten bağımsız bir düzlemde ele almak mümkün görünmemektedir. Sosyal ve kültürel bir olgu olarak kabul ettiğimiz eğitim ve öğretim her yönü ile içinde etik unsurlar barındıran bir süreçtir. Sosyal uygulamalarda düzenleyici ve ölçü belirleyici/normatif bir konuma sahip olan etik, sosyal etkileşimin oldukça yoğun olduğu eğitim sürecinin de vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple eğitim uygulamalarının etik yönleriyle birlikte ele alınması önem arz etmektedir. Her geçen gün yaygınlaşan ve interaktif yoğunluğu artan uzaktan eğitim uygulamalarında, gelişim sürecine paralel olarak etik unsurların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu bağlamda uzaktan eğitimin planlanması ve uygulanması sürecinde etiğin söz konusu düzenleyici ve belirleyici özelliğini dikkate almak son derece önemlidir. Eğitim uygulamalarının her aşamasında etik kodların göz önünde bulundurulması planlama ve uygulamaların yapılması eğitimin niteliğini arttırmaktadır.

Uzaktan eğitim, özellikle son yıllarda teknolojinin gelişmesi ve pandemi dönemi gibi olayların etkisiyle önemli bir konu haline gelmiştir. Bu bağlamda, ders tasarımı, uzaktan eğitim sürecinin başarısı için kritik bir öneme sahiptir (Kocaman ve Kuzu, 2020). Çalışmalar, etkili bir ders tasarımının, öğrencilerin başarısını ve memnuniyetini artırdığını göstermektedir (Johnson ve diğerleri, 2020). Araştırmada ders tasarımı teması altında belirlenen kodlar çerçevesinde tasarım, erişim, etkileşim ve öğrenci özellikleri olmak üzere dört kategori oluşturulmuştur. Kim, Park ve Kim, (2021) tarafından yapılan çalışmada ders tasarımı konusu altında yapılan çalışmalarda tasarım, erişim, etkileşim ve öğrenci özellikleri olmak üzere dört kategori şeklinde ele alındığı belirtilmiştir. Tasarım kategorisinde, uzaktan eğitimin temel ilkelerini dikkate alınması, uygun strateji, yöntem ve tekniklerin kullanımına yönelik tasarımların yapılması, dersin amaçlarına uygun öğrenme etkinliklerinin tasarlanması, öğretim yöntemleri ile ders içeriğinin uyumunun sağlanması gibi görüşlerde yoğunlaşmıştır. Hsu ve diğerleri (2019), uzaktan eğitimin tasarımında temel ilkelerine uygun stratejilerin kullanılması ve dersin amaçlarına uygun öğrenme etkinliklerinin tasarlanmasını önermektedir. Öte yandan araştırmada çoklu öğrenme ilkelerinin dikkate alınması, konu kazanımlarının türünün göz önünde bulundurulması, derslerin içeriğini öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde düzenlemesi gibi görüşlerde ortaya çıkmıştır. Zawacki-Richter ve diğerleri, (2019) yaptıkları çalışmada, ders içeriği ve öğretim yöntemleri arasında uyum sağlanmasının önemine dikkat çekmiştir. Bu nedenle öğretim yöntemleri ile ders içeriği arasında uyum sağlanması, çoklu öğrenme ilkelerinin dikkate alınması ve konu kazanımlarının türüne göre derslerin içeriğinin düzenlenmesi gibi hususlara önem verilmelidir.

Erişim kategorisinde ise, öğrencilerin erişim olanaklarının dikkate alınması önemli bir konudur. Bu bağlamda Demir ve Korkmaz (2021), uzaktan eğitimde erişim sorunlarına değinerek, dersin yer ve zaman açısından esnek olması gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca, öğrencilerin sahip oldukları teknolojik imkanlarla derse katılmalarına olanak sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin derslere erişebilirliği, öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, öğrencilerin yer ve zaman açısından esnek olması ve öğrencilerin uygun teknolojilerle derse katılmalarına olanak sağlama önemlidir (Singh ve Thurman, 2019). Özellikle uzaktan eğitim programlarında, öğrencilerin zaman ve mekân sınırlamaları nedeniyle derslere düzenli olarak katılamayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, derslerin kaydedilerek sonradan izlenebilir olması veya farklı zaman dilimlerinde sunulması gibi esneklikler sağlanarak öğrencilerin derslere daha rahat erişimi mümkün hale getirilebilir (Şenel ve Gülbahar, 2019). Öğrencilerin erişim olanaklarının artırılması, öğrencilerin derslere daha fazla katılım sağlamasını ve derslerden daha fazla verim almasını sağlayabilir.

Etkileşim kategorisinde katılımcılar, uygun etkileşim yöntemlerinin tercih edilmesini, kendilerine aidiyet duygusunun hissettirilmesini, sistem-öğrenci etkileşiminin sağlanmasını, öğrencilerin uyum içinde işbirlikli çalışmasına olanak tanınmasını ve öğrencilerin sosyal doyumunun dikkate alınmasının üzerinde durmuştur. Yapılan araştırmalar, uygun etkileşimlerin tercih edilmesi, aidiyet duygusunun hissettirilmesi, sistem-öğrenci etkileşiminin sağlanması, öğrencinin uyum içinde işbirlikli çalışmasına olanak tanınması ve öğrencinin sosyal doyumunun dikkate alınmasının önemli olduğunu göstermektedir (Hsu, Ching ve Grabowski, 2019; Şenel ve Gülbahar, 2019). Bununla birlikte, Demir ve Korkmaz (2021) tarafından yapılan bir araştırma, öğrencilerin erişim sorunları yaşadığında etkileşim seviyesinin düştüğünü ve bu durumun öğrencilerin öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle, online öğrenme ortamlarında etkileşim kategorisinin doğru şekilde tasarlanması ve yönetilmesi, öğrencilerin başarısını artırmak için kritik önem taşımaktadır (Kocaman ve Kuzu, 2020; Zawacki-Richter, Bozkurt, Alturki ve Aldraiweesh, 2019).

Ders tasarım temasının öğrenci özellikleri kategorisinde ise öğrencilerin özelliklerinin dikkate alınması, öğrencinin teknoloji kullanım durumları ve dijital okuryazarlık düzeylerinin göz önünde bulundurulması şeklindeki görüşler daha sık vurgulanmıştır. Yapılan araştırmalar, öğrencilerin teknoloji kullanım durumları ve dijital okuryazarlık düzeylerinin göz önünde bulundurulması, öğrencinin sosyal doyumunu gözetme ve öğrencinin bireysel öğrenebilmesine olanak tanınması gerektiğini vurgulamaktadır (Özdemir, 2020; Wang ve Chen, 2020). Öğrencilerin özellikleri, öğrenme stilleri ve öğrenme hedefleri gibi faktörler de dikkate alınarak öğrenme materyallerinin tasarımı ve sunumu yapılabilir (Koçak ve Akbulut, 2018). Bu şekilde, öğrencilerin öğrenme süreci daha etkili hale getirilebilir ve öğrencilerin öğrenme başarıları artırılabilir.

Ders içeriği oluşturma konusu altında üç kategori belirlenmiştir: bilimsellik, tarafsızlık ve telif hakları. Bilimsellik kategorisinde, öğrencilere sunulan içeriğin bilimsel olması gerektiği konusunda katılımcıların neredeyse tamamının görüş birliği içinde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bu kategori içerisinde, ders içeriğinde yer alan bilgilerin referanslarının belirtilmesi hususuna da dikkat çekilmiştir. Yansızlık/tarafsızlık kategorisinde, ayrımcılık içeren ifadelerden kaçınılması gerektiğini belirten katılımcıların oranı oldukça yüksektir. Bu sonuca paralel olarak Association for Computing Machinery (ACM, 2018) tarafından yapılan bir araştırmada da, etik ilkeleri ile uyumlu olarak, eğitimde adil davranılması gerektiği ve ayrımcılık içeren ifadelerin kullanılmaması gerektiği vurgulanmıştır. Bu konuya dikkat çeken pek çok araştırmaya (Ainscow, 2020; Levinson & Edmond 2020; Neal & Georges, 2020; Nichols, 2020) literatürde rastlanabilir. Telif hakları kategorisi ise, öğretim materyallerinin yasal telif haklarına uygun şekilde kullanılması gerektiği konusunu kapsamaktadır (Koçak ve Akbulut, 2018). Bu kategori içerisinde, öğretim materyallerinde yer alan görsel ve yazılı materyallerin kaynaklarına uygun şekilde atıf yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Öğrenme-öğretme durumları teması altında eğitmen davranışları ve nitelik kategorileri oluşturulmuştur. Eğitmen davranışları kategorisinde, uzaktan eğitim ilkelerine uygun davranışlar sergileme, sosyal etkileşimi artırma, öğrencilerin mahremiyetine saygı gösterme konuları öne çıkmaktadır. Bu konularda etik sorunların yaşandığına dair yapılan araştırmalar da mevcuttur (Levent

ve Şallı, 2022). Bu nedenle, katılımcıların uzaktan eğitimin ilkelerine uygun davranışlar sergilemelerinin yanı sıra öğrencilerin mahremiyetine saygı göstermeleri, sosyal etkileşimi artırmaya özen göstermeleri ve özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarına duyarlı olmaları gibi unsurlara özellikle dikkat etmeleri gerekmektedir. ACM (2018) tarafından yapılan bir araştırmada da, öğretmenlerin mahremiyete saygı göstermelerinin etik açıdan önemli bir konu olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca katılımcıların öğrencilerin düşüncelerini rahatça ifade etmelerine fırsat tanınmaları gerektiği konusunda görüş birliği içinde oldukları da belirtilmiştir. Bu husus, öğrencilerin öğrenme sürecine daha aktif bir şekilde katılmalarına ve öğrenme deneyimlerinin daha verimli hale gelmesine katkı sağlayabilir (Bernard, Abrami, Borokhovski, Wade, Tamim, , Surkes & Bethel 2009). Nitelik kategorisinde ise Öğretmenlerin ders saatinin verimliliğini artırmak için farklı öğretim stratejileri, yöntemleri ve tekniklerini kullanmaları gerektiği vurgulanmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar, çeşitli öğretim tekniklerinin öğrenci motivasyonunu artırdığını, öğrenme sonuçlarını iyileştirdiğini ve öğrenmenin kalıcılığını artırdığını göstermektedir (Hattie, 2012).

Ölçme ve değerlendirme teması altında katılımcılardan elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan kodlar çerçevesinde yönerge hazırlama, geri bildirim, güncellik, öğrenciye uygunluk, güvenilirlik ve geçerlilik kategorileri oluşturulmuştur. Katılımcıların geri bildirim kategorisinde etkili ve zamanlı dönütlerin verilmesi gerekliliğine vurgu yapmaları da, öğretmenlerin öğrencilerin öğrenme sürecindeki gelişimlerini takip etmek ve öğretim faaliyetlerini buna göre şekillendirmek için sürekli geri bildirim vermesi gerektiğini gösterir (Hattie & Timperley, 2007). Bunun yanı sıra, öğrencilerin kendi öğrenmeleri hakkında fikir sahibi olmaları hususu da öğretimde ölçme ve değerlendirme süreçlerinin önemini ortaya koyar. Öğrencilere kullanacakları ölçme değerlendirme araçları hakkında detaylı bilgiler sunmak, öğrencilerin öğrenme sürecinde daha aktif rol almalarını sağlayabilir (Popham, 2008).

Güncellik kategorisinde ise alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılması, ölçme araçlarının düzenli olarak güncellenmesi ve dijital ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanılması seçenekleri öne çıkmıştır. Gikandi, Morrow ve Davis (2011) de bu başlıklara dikkat çekmiştir. Öğrenciye uygunluk kategorisinde öğrencilerin iş yüklerinin göz önünde bulundurulması ve engelli bireylerin durumlarına uygun ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanılması önemlidir. Güvenirlilik ve geçerlilik kategorisinde ise kullanılan ölçme araçlarının güvenilirliği ve geçerliliği sağlanmalı, suistimallere karşı önlem alınmalıdır (McMillan, 2008). Bu çerçevede Koç (2020) da öğrencilerin uzaktan eğitimde sergiledikleri suistimallere karşı dikkat çekmiştir.

Öneriler

İlerde yapılabilecek araştırmalara dönük öneriler:

- Etik kodların uzaktan eğitim planlayıcı ve uygulayıcıları tarafından kullanılabilir hale getirilmesi için ileri çalışmalar yapılabilir.
- Uzaktan eğitimde etik kodlar ölçeğinin daha kapsamlı ve güvenilir bir şekilde geliştirilmesi için araştırmalar sürdürülebilir.
- Farklı akademik birimlerle işbirliği yaparak, benzer bir araştırmanın yürütülmesi ve daha geniş bir perspektif elde edilmesi hedeflenebilir.

Sınırlılıklar

- Bu çalışma Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmeler ile sınırlıdır.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Birinci yazar % 50, İkinci yazar % 50.
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Kaynakça

- ACM [Association for Computing Machinery] (2018). ACM Code of ethics and Professional conduct. <https://www.acm.org/code-of-ethics> adresinden 23.12.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Ainscow, M. (2020). Inclusion and equity in education: Making sense of global challenges. *Prospects*, 49(3), 123-134.
- Aydın, Y., Karasu, T., & Ülger, E. (2021). Yüksek öğretimde uzaktan eğitimin imkânı ve karşılaşılan problemler: Muş alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(4), 1141-1159.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Bernard, R. M., Abrami, P. C., Borokhovski, E., Wade, C. A., Tamim, R. M., Surkes, M. A., & Bethel, E. C. (2009). A meta-analysis of three types of interaction treatments in distance education. *Review of Educational Research*, 79(3), 1243-1289. Doi:10.3102/0034654309333844
- Creswell, J. A. (2014). Creswell, J. W. (2014). *Qualitative, Quantitative and Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). San Francisco, CA: Sage.
- Demir, Ö. & Korkmaz, O. (2021). Uzaktan eğitimde erişim sorunları. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 261-276. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.9c1s12m
- Diffen, R. (2018). *Ethics vs. Morals*. https://diffen.com/difference/Ethics_vs_Morals.
- EBA. (2020). Eğitim Bilişim Ağı. <https://www.eba.gov.tr/siber-guvenlik> adresinden 09.12.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Emin, M. N. & Altunel, M. (2021). *Koronavirüs sürecinde Türkiye'nin uzaktan eğitim deneyimi*. İstanbul: Turkuvaz Yayıncılık.
- Gammel, S. (2006). *Ethics and Morality*. The ethics Portfolio Technical Darmstadt for Nanocap.
- García, E. & Weiss, E. (2020). COVID-19 and student performance, equity, and US education policy: Lessons from pre-pandemic research to inform relief, recovery, and rebuilding. *Economic Policy Institute*, 1-59.
- Gikandi, J. W., Morrow, D., & Davis, N. E. (2011). Online formative assessment in higher education: A review of the literature. *Computers & Education*, 57(4), 2333-2351. doi: 10.1016/j.compedu.2011.06.004
- Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning*. Routledge.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112. doi: 10.3102/003465430298487
- Haynes, F. (2014) *Eğitimde Etik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Houser, J. (2015). *Nursing research: reading, using, and creating evidence*. (3rd ed.). Burlington: Jones ve Bartlett Learning.
- Hsu, Y.-C., Ching, Y.-H., & Grabowski, B. L. (2019). Designing online courses for flexibility: Alignment, interaction, and learner support. *TechTrends*, 63(1), 13-19. doi: 10.1007/s11528-018-0330-9
- Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., & Freeman, A. (2020). NMC horizon report: 2019 higher education edition. The New Media Consortium. doi: 10.5281/zenodo.3934264
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56. Doi : 10.33082/msd.767889.

- Karakuş Yılmaz, T. & Aksoy, D. A. (2020). Canlı derslerde etik. S. Karaman, & E. Kurşun, (Ed.), *Uzaktan öğretimde canlı ders uygulama ilkeleri ve örnekleri* içinde (ss. 196- 211). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları
- Kim, S.-H., Park, H., & Kim, H. (2021). A systematic review of online course design research: A social network analysis approach. *Computers & Education*, 166, 104170. doi: 10.1016/j.compedu.2021.104170
- Kocaman, A. & Kuzu, A. (2020). Uzaktan eğitimde ders tasarımı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(3), 139-155. doi: 10.24106/tebd.727282
- Kocaman, A., & Kuzu, A. (2020). Investigation of the online learning environments during the COVID-19 pandemic: A case study. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 11(3), 1345-1363. doi: 10.17762/turcomat.v11i3.923
- Koç, S. (2020). Pandemi ve eğitim. Tanhan, F., Özok, Ü. H. İ (Ed.), *Uzaktan eğitimde etik* içinde (ss. 17-34). Ankara: Anı Yayıncılık
- Koçak, U., & Akbulut, Y. (2018). A review of research on instructional design and e-learning in Turkish higher education. *Journal of Educational Technology & Society*, 21(2), 133-146. doi.: 10.1109/ICLA46493.2021.9465188
- Köksal, K. (2013, Eylül). Uzaktan eğitimde akademisyenlerin etik ilkeleri. 22. *Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Özetleri* içinde (ss.1-9), Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları
- Lawler, P. A. (2000). Ethical issues in continuing professional education. V. Mott & B. Daley (Ed.), *New directions for adult and continuing education* içinde (ss. 63-70). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Levent, A. F. ve Şallı, D. (2022). Pandemi sürecinde uzaktan eğitimde yaşanan etik sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *İş Ahlakı Dergisi*, 15(1), 109-149
- Levinson, M. & Edmond, J. (2020). Educational ethics during a pandemic. COVID-19 Rapid Response Impact Initiative White Paper 17. Edmond J. Safra Center for Ethics, Harvard University. <https://ethics.harvard.edu/files/center-for-ethics/files/17educationalethics.pdf> adresinden 17.11.2022 tarihinde erişilmiştir.
- McGavin, P.A. (2013). Conversing on Ethics, morality of Education. *Journal of Moral Education* 42(4), 494- 511. Doi: 10.1080/03057240.2013.842442.
- McMillan, J. H. (2008). *Educational research: Fundamentals for the consumer* (5th ed.). Boston: Pearson/Allyn and Bacon.
- Neal, B. & Georges Jr, C. T. (2020). From Integration to cultural consciousness: The call for culturally engaging environments on community college campuses. *Insights on Equity and Outcomes*, 23.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar III*. Cilt (5. Basım). İstanbul: Yayın Odası.
- Nichols, S. (2020). Using a disability studies framework to critically examine special education teacher education. *Journal of Teacher Education*, 71(1), 88-101. doi: 10.1177/0022487119888417
- Nuttall, J. (2011). *Ahlak üzerine Tartışmalar* (çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı yayınları.
- Özdemir, Ş. (2020). Investigating the relationship between digital literacy and technology use of university students in learning processes. *Journal of Education and Training Studies*, 8(11), 146-153. doi: 10.11114/jets.v8i11.5081
- Patton MQ. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (M Bütün, SB Demir Çev.). Ankara: Pegem Akademi.

- Popham, W. J. (2008). Assessment literacy for teachers: Faddish or fundamental? *Theory into Practice*, 47(1), 4-11. doi: 10.1080/00405840701756422
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*, Cambridge, MA:Cambridge University Press.
- Schleicher, A. (2020). The impact of Covid-19 on education insights from education at a glance 2020. <https://www.oecd.org/education/the-impact-of-covid-19-on-education-insights-education-at-a-glance-2020.pdf> adresinden 19.11.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Schultz, R. A. (2005). Contemporary issues in ethics and information technology. *Hershey*: IRM Pres
- Simonson, M. (2012). Ethics and distance education. *Distance Learning*, 9(1), 64 Doi: 10.24059/olj.v9i1.191
- Şenel, M. & Gülbahar, Y. (2019). An analysis of student perceptions on flexible learning environments. *Journal of Educational Technology & Society*, 22(1), 166-178. doi: 10.2307/jeductechsoci.22.1.166
- Tatlı, C., & Şimşek, N. (2022). *Uzaktan Eğitimde Etkileşim Tasarımı*. Nobel Akademik Yayıncılık, Basım sayısı:1, Sayfa sayısı:114, ISBN:978-625-417-935-8.
- UNESCO. (2020). COVID-19 Webinar: A new world for teachers, education's frontline workers. <https://en.unesco.org/news/covid-19-webinar-new-worldteachers-educations-frontline-workers> adresinden 03.11.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Wang, C., & Chen, N. (2020). The effectiveness of mobile learning in education: A meta-analysis. *Journal of Educational Technology & Society*, 23(3), 75-84.
- Wang, X. & Chen, G. (2020). The study of the relationship between digital literacy and learning outcomes. *Education and Information Technologies*, 25, 4787-4802. doi: 10.1007/s10639-020-10294-5.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 10.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖKAK. (2020). Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim ve Kalite Güvence Sistemi. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/uzaktan-egitim-ve-kalite-guvence-sistemi/#bilgi-guvenligi-ve-etik-boyutlar> adresinden 23.12.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Zawacki-Richter, O., Bozkurt, A., Alturki, U., & Aldraiweesh, A. (2019). What research says about designing online learning experiences. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1), 22. doi: 10.1186/s41239-019-0145-7

Extended Abstract

Ethics, in general, is a concept that involves an individual's choices between right and wrong and moral evaluations. With its roots in Ancient Greece, ethics is related to social norms and standards and can be based on organizational behavior principles and universal values. Ethics is a field of study that examines the underlying reasons for individuals' moral attitudes and analyzes moral evaluations such as right-wrong and good-bad. Education has a responsibility to transmit moral goodness and ethical principles to future generations. Therefore, teachers and administrators in educational institutions are inevitably concerned with ethical issues related to students, who are equipped with these problems, meaning the moral well-being and responsibility of the next generation. Distance education is a rapidly spreading educational method with the development of information and communication technologies. In recent years, especially due to the outbreak that emerged in China in 2019, the use of distance education applications has rapidly increased. This situation has led to a significant change in the educational processes. While distance education provides educational opportunities to students, it also emphasizes the importance of applications developed in line with ethical principles. Ethical issues such as displaying behavior in line with ethical values in distance education, protecting student privacy and data security, and ensuring equal access opportunities should be taken into consideration by educational stakeholders. Acting in accordance with ethical principles in distance education processes will contribute to the education of future generations in a healthy way. The pandemic process has further emphasized the importance of distance education. However, in distance education, deficiencies and ethical problems such as educational digital documents, resource shortages, access and connectivity problems have emerged. Ethical problems such as plagiarism, disrespectful behavior, cheating are frequently encountered in distance education. These problems are urgent issues that need to be addressed by educators, administrators, parents, and students. Despite the research conducted and measures taken in Turkey, it is observed that ethical problems in distance education are not sufficiently addressed and mostly focused on the implementation. In this context, the general aim of the research is to reveal the ethical codes that distance education planners and implementers should take into consideration. Within the framework of the general aim, the ethical codes that teachers should consider in distance education course design, course content creation, teaching-learning situations, and assessment-evaluation processes were determined based on the opinions of instructors.

The study used a qualitative research design, specifically the case study research design, to focus on the ethical principles of distance education practices. Interviews were conducted with instructors who had experience in distance education to identify ethical codes that distance education planners and practitioners should consider. The data for the study was collected from 17 instructors working at Muş Alparslan University Faculty of Education. Maximum diversity sampling method was used to include instructors with distance education experience from different departments in the study. A semi-structured interview form was prepared by the researchers in line with the objectives of the study, and the interviews were conducted based on this form. The recordings of the interviews with the participants were transcribed into written form. The data obtained from the interviews were analyzed using content analysis method. Each interview question was considered as a theme in the analysis process. Initially, concepts were identified from the obtained data, and then similar concepts were interpreted and combined to create categories. As a result of the analysis, the identified codes and categories were discussed under four themes: course design, content creation, teaching-learning situations, and assessment and evaluation.

Data obtained from the participants was analyzed under the theme of course design, resulting in the creation of four categories: design, accessibility, interaction, and student characteristics. In the category of course design, the focus was on principles of online education, designing appropriate strategies, methods, and techniques, designing learning activities that align with the course objectives, and ensuring alignment between teaching methods and course content. Under the theme of content creation, the analysis of data obtained from participants resulted in the creation of three categories: scientific accuracy, impartiality/neutrality, and copyright. These categories highlight the importance of providing scientifically accurate content to students, citing references for information included in the course content, avoiding discriminatory language, refraining from promoting any institution, organization, or ideology, protecting the rights of content creators, and respecting student rights in the use of their own information, thoughts, and products. Under the theme of teaching-learning situations, two categories were identified: instructor behaviors and qualifications. In the category of instructor behaviors, the focus was on exhibiting behaviors that align with the principles of online education, increasing social interaction, and respecting student privacy. In the category of qualifications, the emphasis was on effectively using the online education environment and class time, ensuring alignment and diversity in teaching strategies, methods, and techniques to enhance the efficiency of class time. Under the theme of assessment and evaluation, the analysis of

data obtained from participants resulted in the creation of six categories: guideline preparation, feedback, currency, student appropriateness, reliability, and validity. The category of guideline preparation highlights the importance of providing detailed information about the assessment and evaluation process and the assessment tools to be used in this process. The category of feedback emphasizes providing effective and timely feedback and enabling students to have insights into their own learning. The category of currency emphasizes the use of alternative methods, regular updates of assessment tools, and the use of appropriate digital assessment and evaluation tools. The category of student appropriateness focuses on considering students' workload and the needs of disabled individuals. The categories of reliability and validity highlight the importance of taking precautions against potential misuse and using reliable and valid assessment and evaluation tools.

Here are the recommendations for future research based on the study: (i) The ethical codes identified in the research can be used as a guide by remote education planners and implementers. (ii) A scale for ethical codes in remote education can be developed in future research. (iii) Student opinions can be sought in future studies on the relevant topic. (iv) A similar study can be conducted with faculty members from different academic units.